

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ПОРУШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЇХНІМИ БАТЬКАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У тезисній формі подано опис організації роботи вчителя-дефектолога в умовах інклюзивної освіти з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Розглянуті основні напрямки психодіагностики пізнавального та емоційно-вольового розвитку молодших школярів з інтелектуальними порушеннями. А також описані особливості роботи вчителя-дефектолога з батьками дітей з порушеннями інтелектуальної сфери.

Ключові слова: пізнавальний розвиток, емоційно-вольовий розвиток, психодіагностика, корекція розвитку, порушення інтелекту.

In the thesis form the description of the organization of work of the teacher-defectologist in the conditions of inclusive education with children with intellectual disabilities is given. The main directions of psychodiagnostics of cognitive and emotional-volitional development of junior schoolchildren with intellectual disabilities are considered. And also features of work of the teacher-defectologist with parents of children with infringements of intellectual sphere are described.

Key words: cognitive development, emotional and volitional development, psychodiagnostics, correction of development, intellectual impairment.

Вчитель-дефектолог здійснює психодіагностику, а також корекцію розвитку пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери дітей, включаючи роботу, спрямовану на корегування індивідуальних прогалів в знаннях, уміннях та навичках з основних навчальних предметів.

На початку навчального року вчитель складає список дітей на кожную чверть, перспективний план виконання роботи та робочий графік фахівця вчителя-дефектолога. У список входять діти зарекомендовані вчителями початкових класів та вчителями з основних предметів.

Поглиблена діагностика психічного розвитку дітей шкільного віку здійснюється за наступними напрямками: діагностика розвитку сприйняття, пам'яті, мислення й мовлення, уваги, емоційно-вольової сфери. В ході діагностики використовуються методики дослідження, представлені в додатку до індивідуальних робочих програм. Діагностика психічного розвитку дітей проводиться у поєднанні із спостереженнями за дітьми в різних ситуаціях [4, с. 190].

Результати діагностичного дослідження фіксуються вчителем-дефектологом у журналі обліку обстеження дітей. На основі журналу обстеження вчитель складає дефектологічні карти на кожную дитину. В таких картах подаються висновки та рекомендації щодо методик дослідження розвитку пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери дітей. Висновки та рекомендації повинні бути представлені для кожно́ї дитини, що входить до групи вчителя-дефектолога.

На корекційно-розвиваючому етапі здійснюється корекція розвитку пізнавальних процесів й розвитку емоційно-вольової сфери дітей шкільного віку. Проведення індивідуальних корекційно-розвивальних занять з дітьми відповідно до структури порушення здійснюється з розвитку сенсорних уявлень і пам'яті, розвитку мислення та мовлення, розвитку уваги, уваги та конструктивної діяльності, а також сприянню розвитку навчальної діяльності [5, с. 62].

Робота з дітьми молодшого шкільного віку спрямована на: розвиток сприйняття та пам'яті, розвиток просторових уявлень та орієнтування, тимчасових уявлень, формування вміння використовувати дитиною установку та «мнемічні» дії під час процесу запам'ятовування. Крім цього здійснюється робота, спрямована на розвиток основних розумових операцій, а саме аналізу та синтезу, процесів узагальнення, класифікації, абстрагування, розвиток наочно-образного і словесно-логічного мислення, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в зображуваній ситуації, вміння дитиною міркувати. З метою розвитку уваги – вміння дитиною розподіляти увагу та переключати її, сприяти розвитку довільної уваги. Дана робота з дітьми проводиться переважно у вигляді ігор, вправ, завдань, які будуть включені в індивідуальну програму розвитку дитини.

Корекція розвитку емоційно-вольової сфери включає наступні напрямки роботи: на розвиток у дитини вміння розуміти емоційні стани інших людей, розвиток у дитини емоційної децентрації, вміння адекватно реагувати на дотепні зображення, подолання у дитини станів тривожності та агресії.

Окремим напрямком вважається робота, спрямована на корекцію індивідуальних недоліків у знаннях, уміннях та навичках з основних навчальних предметів: письмо, читання, математика – у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Системний аналіз пізнавального розвитку дитини за результатами діагностичного обстеження представляються в психолого-педагогічних характеристиках дітей, які входять в групу вчителя-дефектолога.

Складання індивідуальних програм розвитку дітей складаються відповідно до типу її спрямованості: адаптаційна, корекційна, профілактична спрямованість. В індивідуальних програмах розвитку представлено зміст роботи, психолого-педагогічна характеристика на дитину, календарно-тематичне планування, матеріально-технічні ресурси. Індивідуальні програми складаються з метою розробки спеціалізованого освітнього маршруту в залежності від основного порушення (забезпечення взаємодії фахівців, в допомоги яких потребує дитина).

На думку С.Д. Забрамная: «Дуже важливо виробити єдину лінію роботи з дітьми, як педагогам, так і сім'ї. Допомога батьків дітям повинна бути розумною і мати корекційну спрямованість; необхідна єдність у використанні заходів виховного впливу» [3, с. 3].

Е.А. Гордієнко і Г.С. Юсупова в роботі «Спільна робота школи, сім'ї та громадськості з фізичного виховання учнів допоміжної школи» приходять до висновку, що можна було б мати незрівнянно кращі позитивні результати, якби з моменту виявлення у дитини дефектів здійснювалося правильне та коригуюче сімейне виховання [1, с. 17].

Робота з батьками включає: вивчення, аналіз і прогнозування діяльності з сім'ями вихованців, навчання батьків способам взаємодії з дітьми, знайомство батьків з дидактичними іграми та вправами, які можна використовувати при заняттях з дітьми, підвищення педагогічної культури батьків, індивідуальні консультації для батьків [2, с. 54].

Організація роботи вчителя-дефектолога з родиною включає наступне:

- Вивчення, аналіз і прогнозування діяльності з сім'ями вихованців.
- Навчання батьків способам взаємодії з дітьми.
- Знайомство батьків з дидактичними іграми й вправами, які можна використовувати під час занять з дітьми.
- Підвищення педагогічної культури батьків.
- Індивідуальні консультації для батьків [8, с. 4].

Т. Пороцька приходиться до висновку, що «в процесі реалізації всіх форм роботи з батьками вихованців допоміжна школа вирішує одне з головних завдань цієї роботи – педагогічна освіта батьків та підвищення їх культурного рівня засобами педагогічної пропаганди» [7, с. 155].

Результативність роботи з розвитку пізнавальних процесів, а також готовності учнів до взаємодії з однолітками і дорослими до кінця навчального року обчислюється в процентному відношенні від кількості осіб, що входять в групу вчителя дефектолога.

Правильна організація роботи вчителя-дефектолога з дітьми з інтелектуальними порушеннями та їхньою сім'єю сприяє подоланню проблем не тільки в пізнавальному та емоційно-вольовому розвитку дітей, а й їх особистості в цілому. Використання здоров'я-зберігаючих технологій навчання при цьому «грає велику роль в подоланні труднощів, досягнення цілей та завдань навчання, дозволяє кожній дитині легше оволодіти необхідними знаннями» [6, с. 47].

Отже, можна зробити наступні висновки, що головна мета педагога – налагодити відносини повного взаєморозуміння з батьками, зробити їх союзниками у справі виховання учнів. На перших зустрічах з батьками педагог постійно націлює їх на те, що потрібно спільно досягнути єдиної мети. Дуже важлива присутність дорослих на класних заходах. Щоб правильно виховувати, батьки повинні бачити свою дитину в різних ситуаціях, спостерігати за нею, як вона спілкується з іншими дітьми, а також вчити її адекватно оцінювати свої сили.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гордиенко Е. А., Юсупова Г. С. Совместная работа школы, семья и общественности по физическому воспитанию учащихся вспомогательной школы. – Т., Медицина, 1985г. 55 с.
2. Данілавичюте Е. Концептуальна модель використання МКФ-ДП в інклюзивному навчальному процесі. Особлива дитина: навчання і виховання. 2018. №4. С. 53-65.
3. Забрамная С. Д. Ваш ребенок учится во вспомогательной школе: Рабочая книга для родителей. М., Педагогика, 1990г. 5-6 с.
4. Кукуруза Г. В. Методологічні засади раннього втручання як системи психологічного супроводу родин, які виховують дітей з порушеннями розвитку. Український вісник психоневрології. 2012. Т. 20, вип. 3. С. 190-191.
5. Кукуруза Г. В. Характеристика сімейного функціонування в родинах, які виховують дітей раннього віку з порушеннями розвитку. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Психологія. 2011. № 985, вип. 48. С. 62-64.
6. Митрофанова-Керсанова Л. А. Особливості психологічного захисту в системі взаємодії батьків і дітей із затримкою психічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.08 "спеціальна психологія" / Митрофанова-Керсанова Л. А. Одеса, 2011. 22с.
7. Пороцкая Т. И. Работа воспитателя вспомогательной школы: Книга для воспитателя. Из опыта работы. - М., Просвещение, 1984г. 176 с.
8. Стребелева Е. А. Закрепина А.В. Современные формы помощи семье, воспитывающей ребенка с отклонениями в развитии./ Дефектология. - 2005г. № 1. С. 3-11.
9. Федюнина А.А. Использование здоровьесберегающих технологий при обучении младших школьников с интеллектуальными нарушениями. Эффективные решения актуальных проблем внедрения ФГОС для обучающихся с ограниченными возможностями здоровья и умственной отсталостью. Материалы регионального научно-практического семинара (21 мая 2019 г.). Б., 2019. 81 с.

Рекомендує до друку науковий керівник професор Яковлева С.Д.